

Bylinky před zimou

Celé léto jsme z nich stříhali do salátů, limonád, marinád i omáček. S příchodem chladnějších nocí se však bylinková zahrádka pomalu mění. Některé druhy zimu venku zvládnou bez větších problémů. Jiné sice přežijí, ale potřebují trochu ochrany. A pak jsou tu teplomilné bylinky, kterým první mráz vystaví nemilosrdnou stopku. Než tedy necháte zahradu svému osudu, udělejte si malou bylinkovou inventuru.

Co sklidit ještě před zimou?

Pokud máte krásné zdravé natě, byla by škoda nechat je zničit chladem.

K podzimní sklizni se dobře hodí například:

- tymián,
- oregano neboli dobromysl,
- šalvěj,
- rozmarýn,
- majoránka,
- máta,
- meduňka,
- petržel,
- pažitka,
- bazalka.

Nejlépe sklízíte za suchého počasí, až oschne ranní rosa. Vybírejte zdravé listy bez skvrn a známek chorob.

A potom nastává otázka: **sušit, mrazit, nebo rovnou sníst?**

Tymián, oregano a šalvěj: Kandidáti na sušení

Některým bylinkám sušení opravdu sluší. **Tymián, oregano, majoránka, šalvěj nebo rozmarýn si po usušení zachovávají výraznou vůni a v zimní kuchyni je využijete prakticky neustále.** Menší svazečky můžete zavěsit stonky vzhůru na suché, vzdušné a stinné místo. Nedávejte je na prudké slunce – zbytečně by ztráceli barvu i aroma.

Jak poznáte, že jsou hotové? Listy musí být opravdu suché, lehce se drolit mezi prsty a stonky by měly při ohnutí prskat. Teprve potom bylinky rozdrobte nebo otrhejte ze stonků a uložte do dobře uzavíratelných nádob.

Náš tip: Bylinky nedrťte na úplný prášek hned po usušení. Když zůstanou listy větší, lépe si uchovají aroma a rozdrobíte je až při vaření.

Petržel a pažitka? Raději do mrazáku

Ne každá bylinka je po usušení stejně dobrá jako čerstvá. Petržel a pažitka při sušení výrazně ztrácejí svou svěží chuť. **Mnohem lepší je nasekat je a zamrazit.** Můžete je dát do malé krabičky nebo naplnit tvořítka na led, přidat trochu vody a zmrazit po jednotlivých porcích. V zimě pak stačí jednu kostku vhodit do polévky, omáčky nebo hotového jídla. Podobně můžete zacházet také s koprem.

Bazalka: Zachraňte ji dřív, než přijde mráz

Bazalka je dítě léta. Miluje teplo a s chladem si příliš nerozumí. První mrazíky pro ni obvykle znamenají konec. Proto ji nenechávejte venku „ještě jeden týden“, pokud se výrazně ochlazuje. **Velkou úrodu můžete zpracovat na pesto, nasekat a zamrazit nebo uchovat po porcích v mrazáku.** Máte krásnou rostlinu v květináči? Můžete ji zkusit přenést domů na velmi světlé a teplé místo. Počítejte ale s tím, že zimní nedostatek světla jí nemusí svědčit a není vždy snadné udržet dospělou letní bazalku pěknou celou zimu.

Šikovnou možností je také ustříhnout několik zdravých vrcholových výhonků, nechat je zakořenit ve vodě a vypěstovat si mladší rostlinky.

Máta a meduňka: Zimu většinou zvládnou

Máta i meduňka jsou podstatně odolnější. Na podzim jejich nadzemní části postupně odumírají, ale pod zemí rostliny přežívají a na jaře znovu vyraší. Nemusíte je tedy stěhovat domů. **Poslední pěkné listy sklídte na čaj, sirup nebo je zamrazte.** Sušit je samozřejmě můžete také, jen počítejte s tím, že část svěží vůně se při sušení ztratí. Jakmile nadzemní části po příchodu chladu seschnou, můžete je odstranit. Máta má navíc takovou chuť do života, že u ní bývá na jaře větším problémem udržet ji na uzdě než ji znovu probudit.

Pažitka: Trochu zimy jí nevadí

Pažitku nemusíte před zimou zachraňovat. **Je mrazuvzdorná a na jaře znovu vyraší.** Nadzemní část během zimy postupně zatáhne. Chcete ale čerstvou pažitku i během zimy? Oddělte část trsu, zasadte ji do květináče a nechte ji nejprve projít obdobím chladu. Později ji můžete přenést na světlý parapet a nechat znovu obrazit. Část rostliny přitom nechte na záhoně, ať se na jaře vrátí sama.

Petržel: Vydrží déle, než si možná myslíte

Petržel je dvouletá rostlina a mírnou zimu může venku zvládnout. Pokud chcete sklizeň prodloužit, můžete ji přikrýt netkanou textilií nebo část přesadit do květináče a umístit na světlé, spíše chladnější místo. Počítejte však s tím, že ve druhém roce už petržel směřuje ke kvetení a tvorbě semen, takže postupně přestává vytvářet tak pěknou listovou nať.

Oregano, tymián a šalvěj: Nestříhejte je na ježka

Tady pozor na podzimní uklízení nadšením. Člověk vezme nůžky, všechno pěkně zarovná deset centimetrů nad zemí a spokojeně odchází. U dřevnatých bylinek to ale není ideální. **Tymián, šalvěj nebo oregano můžete během podzimu lehce sklízet a odstranit poškozené části, ale silný řez těsně před zimou raději nedělejte.** Mladé výhony vzniklé po řezu by mohly být náchylnější k poškození mrazem. U tymiánu a šalvěje je navíc velmi důležitá propustná půda. V zimě je často neohrožuje jen samotný mráz, ale kombinace chladu a dlouhodobého přemokření.

Rozmarýn: Tady raději opatrně

Rozmarýn je trochu zvláštní případ. Na chráněném místě a v dobře propustné půdě může některé zimy přežít venku. **Česká zima mu ale může připravit podmínky, které nezvládne - zvláště při silných mrazech, studeném větru nebo přemokření.** Máte rozmarýn v květináči? Bezpečnější je přemístit ho před silnějšími mrazy na **světlé, chladné a bezmrazé místo.** Ideální může být světlá chodba, zimní zahrada nebo jiná místnost, kde není příliš teplo. Velmi teplý obývací pokoj není ideální. Rozmarýn potřebuje v zimě světlo a spíš střídou zálivku. A jedna zásadní rada: nepřelévat!

Co dalšího raději přestěhovat?

Před mrazem je vhodné chránit především teplomilnější druhy.

- **Citronová tráva.** Mráz nesnáší. Pokud ji chcete zachovat, přesadte ji do nádoby a umístěte na světlé bezmrazé místo.
- **Citronová verbena.** Také není spolehlivě mrazuvzdorná. V našich podmínkách je bezpečnější přezimování na chráněném místě.
- **Vavřín - bobkový list.** Krátkodobý mírný chlad zvládne, silné mrazy už pro něj mohou být problémem, zejména v nádobě. Květináč proto na zimu přesuňte do chráněného světlého prostoru.
- **Majoránka.** Běžnou zahradní majoránku většinou nemá cenu zachraňovat jako rostlinu. Pěstujeme ji především jako jednoletku. Na podzim ji raději sklidte, usušte a příští rok zase vysejte.

Levanduli na podzim radikálně nestříhejte

Také levandule často svádí k tomu vzít ji před zimou pořádně nakrátko. Nedělejte to. Silnější řez patří do jiného období. Před zimou stačí odstranit odkvetlá květenství, pokud jste to neudělali dříve, a rostlinu nechat odpočívat. Zvláště důležité je, aby nestála v přemokřené půdě. Levandule snese sucho mnohem lépe než zimní mokro.

Bylinky v květináči potřebují větší ochranu

Rostlina, která bezpečně přezimuje v záhonu, může mít v malém květináči problém. Proč? Kořeny v záhonu chrání velké množství půdy. Květináč může promrznout ze všech stran. Nádoby s odolnými bylinkami proto přesuňte ke zdi domu na chráněné místo. Květináče můžete obalit jutou, kartonem nebo jiným izolačním materiálem a postavit je na dřevo či polystyren, aby nestály přímo na studené zemi. A hlavně zajistěte, aby z nich mohla dobře odtékat voda.

Než bylinky přestěhujete domů, prohlédněte je

Tento krok nepřeskakujte. Rostlinu, která strávila celé léto venku, důkladně prohlédněte ze všech stran – zejména spodní strany listů a mladé výhonky. Mšice, molice, svilušky nebo další drobní návštěvníci se totiž

mohou spolu s květináčem přestěhovat do kuchyně. Odstraňte suché a nemocné části a zkontrolujte také povrch substrátu. Pokud máte doma další pokojové rostliny, je rozumné dát nově přineseným bylinkám nejprve trochu odstup.

V zimě zalévejte méně

Další častou chybou je zimní péče ve stylu: „Je doma, tak musí růst.“ Nemusí. V zimních měsících je méně světla a mnoho bylinek zpomalí růst. Potřebují proto obvykle méně vody než v létě. Zálivku přizpůsobujte konkrétní rostlině a vždy kontrolujte substrát. Zejména rozmarýn, tymián, šalvěj nebo levandule velmi špatně snášejí dlouhodobé přemokření. Naopak bazalka, petržel nebo máta mají vláhu rády více.

A co když se vám nechce nic stěhovat?

Pak udělejte alespoň jednu věc: sklíďte úrodu.

Z bylinek můžete během jediného odpoledne připravit zásobu na celou zimu:

- ☐ oregano, tymián, šalvěj a majoránku usušte
- ☐ petržel, pažitku, kopr nebo bazalku zamrazte
- ☐ z bazalky připravte pesto
- ☐ bylinky nasekejte do tvořítek na led
- ☐ a z některých rostlin nezapomeňte sesbírat semínka na příští rok.

Pak už můžete bylinkovou zahrádku pomalu nechat odpočívat.

Co tedy s kterou bylinkou?

VENKU VĚTŠINOU ZVLÁDNOU ZIMU: máta, meduňka, pažitka, libeček, oregano, tymián, šalvěj

RADĚJI CHRÁNIT NEBO PŘESTĚHOVAT: rozmarýn, citronová verbena, citronová tráva, vavřín v nádobě

SKLIDIT A PŘÍŠTÍ ROK VYSÍT ZNOVU: bazalka, majoránka a další jednoleté teplomilné bylinky

PRO ČERSTVOU ZIMNÍ SKLIZEŇ MŮŽETE DÁT DO KVĚTINÁČE: pažitku, petržel nebo mátu

Samozřejmě záleží také na konkrétní odrůdě, místních zimních teplotách, stanovišti a na tom, zda bylinka roste v záhonu, nebo v nádobě.

Trocha práce teď, vůně bylinek celou zimu

Podzimní péče o bylinky nemusí znamenat půldenní práci s nůžkami. Některé necháme být, jiné sklídíme, pár květináčů přeneseme do bezpečí a část voňavé úrody schováme do skleniček a mrazáku. A až v lednu přisypeme do rajčatové omáčky vlastní oregano nebo vytáhneme z mrazáku kostku petrželky, budeme rádi, že jsme bylinkám věnovali ještě jedno podzimní odpoledne.